

Izhaja vsaki četrtek
in velja s poštnino vred
in v Mariboru z pošiljanjem
na dom
za celo leto . 3 fl.
" pol leta . 1 fl. 50 k.
" 1/4 . — fl. 80 k.
Brez pošiljanja na dom
za celo leto . 2 fl. 50 k.
" pol leta . 1 fl. 30 k.
" 1/4 . — fl. 62 k.
Posamezni listi se dobijo
pri knjigarju Novaku na
velikem trgu za 5 k.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

Podučiven list za slovensko ljudstvo.

Naročnino sprejema vred-
ništvo v Mariboru.

Rokopisi se ne vračajo,
neplačani listi ne
prijemajo.

Oznanila se prijemajo,
plača za vrstico je 10 k.
in za kolek 30 k.

"Poduk v gospodarstvu bogati deželo."

Štv. 13.

V Mariboru 11. julija 1867.

Tečaj I.

Je-li še kaj upanja?

Po slednjih dogodbah se je vlegla neka bezupnost v srca slovenska. Kakor z zaprtimi očmi pričakuje večina naših rodoljubov zadnjega osodopolnega mahleja, in kdor bi hotel v kratkih besedah opisati mnenje slov. sveta, naj bolje menda bi ga izrazil pozluzevaje se Prešernovih besed: „Na tleh leže slovenstva stebri stari.“

Res kdor med nami v golo sedajnost oči upira, mora mu skoraj srce upasti. Narodi kličejo po vsakdanjem kruhu pravice, nazaj zahtevajo svoje prvenstvo v svobode, katero jim nikdar ni bilo na prodaj. Na Dunaju pa sedi državni zbor, hoče narodom pravico in svobodo odkupiti in jim kuha za to neko lečino jed, katero je pa tako redko vsukal, da bi v krebno tekla. Kar se nas Slavjanov tiče, vidi se kakor da bi se že delala žlica, v kateri se imamo potopiti. Do zdaj pa še ta žlica ni gotova in dokler ne bo, bodimo pogumni, naj pride čez nas kar hoče, morebiti nikdar nismo bliže bili svojeji sreči, kakor zdaj.

Absolutizem (samovladarstvo) se je bil preživel. Ne smemo sicer reči, da bi bili pokali topovi pri Solferini in Magenti na njegovem grobu; ne da pa se tajiti, da so mu stavili zadnji obrok. Njegovo mesto osrečiti onemoglo Avstrijo je bil prevzel vstavni centralizem z nemškim nadvladanjem. Da tudi ž njim ni nič, dokazovali smo avstrijski Slavjani dokaj let, pa nam se ni verjelo, dokler niso naših misli krvavo potrdili pruski topovi pri Sadovi in kraljevem Gradcu. Centralizem se je razcepil na dvoje: nastal je dualizem, t. j. nemški centralizem tikraj, mažarski onkraj Litve. Ali noben način vladanja ni svoje nezmožnosti tako hitro dokazal, kakor dualizem. — Sto in stoletja je vladal z večjo ali manjšo srečo absolutizem; blizo šest let je živel ustavni centralizem; ni pa še pol leta, kar imamo dualizem, in očevidno je, da mora nehati dualizem, ali pa — Avstrija, Očevidno kaj pa da le onim, ki hočejo gledati. Le se ozrimo!

Balkanski polotok odmeva od vojnega vriska; slavjanski velikan, o katerem se je do zdaj menilo, da si pušča kakor kralj Matjaž le rasti na tihem svojo brado devetkrat okoli kamnite mize, je sicer zdaj le še zdihol, pa že pred njegovim (bratovskim) zdihljem se trese ostarela Evropa; Pruskeje je, kakor vleva francoski prigovor pri jedi narastel tek in željno steza svoje roke po vsakej deželici, kjer si kakaga Nemca misli; Francoska hoče svojo obledelo slavo zopet na noge spraviti in Laška tudi še nima, kakor pravi, svojih narodnih mej: reprezentanta dualizma pa, državna zbora v Pešti in Beču mirno vlivata svoj potitični svinec, kakor da bi se vse to Avstrije nič ne tikalo, kakor da bi bila Avstrija obdana s kitajskim ozidjem. — Tako dualizem umeva zvučajno politiko. In notrajno? Ne bolje! Nezadovoljnost z dualizmom povsodi raste, že Nemcem in Mažarom več ne zadostuje, in če pojde še nekoliko časa tako naprej bodo poslanci v Pešti in Beču — edini dualisti. Posebno zadnjim pa ga dualizem že tudi mnogo prizadeva — pa vendar ni še nobeden ministar. Dasiravno so ti možje g. Beustu k vsemu priklimali, kar je želel, so se mu vendar tako slabo prikupili, da si je raje vzel neliberalnega in malo ljubljene g. Hye-ta, ki ni niti poslanec, za ministra.

Pri vsem tem ne more dolgo trpeti in dualizem pojde, od koder je prišel in prepričani smo, ta se mu ne bode niti ta čast skazala, da bi ga s topovi pokopali.

Tako Avstriji ne ostane drugega kakor dolgo zaničevani in obrekovani federalizem, in za nas Slavjane pride potem če že ne zlata, pa vsaj boljša doba.

Gospodarske stvari.

Trsoznanstvo.

(Dalje.)

Št. 8. Tičevina rana modra, frühblauer Wildbacher. Ima bolj neravno, gubasto listje in vejasto grozdje, katero blizo 14 dni prej zori, drugače pa je vsa enaka prejšnjemu.

Št. 9. Tičevina trnolomodra, schlehenblauer Wildbacher. Se razločuje od modre po beložlitem rožju, bolj vejastem rahlem grozdju z drobnejimi rdečemodrimi jagodami in čeravno pozneje zori, ga nekteri bolj čislajo, ker so jagode vse na enkrat zrele, med tem, ko gosti grozd modre tičevine zelene jagode hranuje in vino kvari, katero se po 3. letu precej poboljša in bolj belo postane; drugi pa toto trto zatirajo.

Št. 10. Tičevina rdečelistna, rothblättriger Wildbacher. Je razun menj narezanega, bolj nagega in na robu zavitega listja, katero je septembra že rdečkasto, enaka prvemu, vender manj vredena.

Št. 11. Tičevina pozna modra, später, blauer Wildbacher. (Catonia elongata,) ima bolj veliko listje, daljše kolence, močno raste in pozneje zori kakor prva, v cvetu je občutljiva, zato se povsod zatira.

Št. 12. Tičevina bela ali tičjanek, muhovnik, weisse Vogeltraube, (lat. avicella inanis.)

Mali trs je prtičen, rožje rjavo, črnopikasto, kolencea okoli 3 palce dolga.

Listje je mali modrini ali cimotniku podobno, kakor papir tanko, malo narezano, ostro zobčasto; veruge stranske malo razširjene, petlja napol odprta, večidel zaprta; zgornja stran ravna, temnozelená, spodnja gola, petlja 3 palce dolga, rdečkasta. Grozd rahel, mal, vender večkrat zlo dolg, recelj kratek, tenek, prhek; jagode neenake, opečene, prav tankomešičkaste, žilaste, zlo sladke, rano zori, že začetek septembra.

Hasek izvrstnega vinograda.

(Dalje.)

Iz prejšnjega vidimo, da je to velik razloček! — Tudi letos plačujejo lanska vina po 80 for. in še čez, stara vina pa po 120 for s posodo vred. Jaz sem prodal štrtinjak brez posode lanskega vina za 80 for 50 kr. Pridelal pa pri vsem tem, da mi je mraz dobro tretjino pobral 90 veder ali 9 štrtinjakov na enem oralu; nov vinograd blizo 3 oralov še ne rodi. — Koliko pa ti? ki si ne dajaš nič dopovedati, se nočeš učiti in se le vedno stare trme držiš, ter se hudiš celo nad une, koji te dramijo in k boljšemu blagostanu silijo. — Uči se toraj rad, čitaj Slovenskega Gospodarja, Novice, umnega vinorejca itd. Tu ni gledati na neke krajcarje bodisi forinte. Po krčmah, sejmi, shodih, na prevzetnih nošah itd. pa bodi skop in trd kot jeklo, ker te reči niso neobhodno potrebne, kolikor si v teh rečih pretrd, toliko bodi v unih darežljivi in velkodušnejši: jaz sem se iz slavni „Novic“ gospodarstva naučil; Bog jim plati! Ne izgovarjaj se s tem:

En oral se lahko izvrstno oskrbljuje, al 10 in še več pa ne gre tako brzo! Na to ti rečem: Kdor ima 10 in še več oralov vinograda še ložeje zboljšuje od unega z enim oralom; saj ima več dohodkov, več prikladne k boljšanju zemlje, živine, več moči, več vinarjev: daj jim zaslužka! — Kdor ima 10 krav, ima tudi več mleka, smetene, sira, masla, gnoja itd., in mora obenem več krme, nastelje, ljudi itd. imeti od unega, koji ima le eno kravo. Ako pa ne gre, zmanjšaj si število krav! Vse je primerno.

Spravljaj vino pošteno skupaj; in na dobrem imenu ti naj več bo kot na vsaki drugi robi. V pivnici, kleti naj bo vse lično in snažno brez plesnin in pajčevin, kar se mora večkrat snažiti. Glej, lani sem 2 polnjaka 64 leta prav kislega, en polnjak zmešanega in en polnjak 65 leta izvrstnega vina brez posode le za 100 for. nekemu podkupu prodal, ki je izvrstni polnjak za ljutomerski samotok ali sladino z velikim dobičkom prodal, in se ve, je bil moje odkritosrčnosti in poštenosti prepričan, in tako je letos spet radostno sedajno vino prevzel. Pred dvema letoma mi je pa nek drugi podkupec, ko je že vino odpeljal in izplatil po 80 for. štrtinjak brez posode, še 20 for. doposlal iz proste volje, tako je bil zadovoljen! Prepustil sem mu namreč ceno in vrednost spoznati in mi vino izplati. Jaz sem si mislil, ako me letos opeharis, vkaniš, drugokrat nič ne dobiš, saj gorje ne prodam. Tako poštene možje ravnajo.

Iz tega se vsakdo lahko prepriča o hasnovitosti izvsvtnega vinograda. Sedaj pa še nekoliko besedic tebi, dragi vinorejec!

Ne zaničuj me preden moj značaj poznaš. Vedi, jaz se prilizavati pa tudi „lagati“ nevem: Kar je, to je; zmotim se že: to je pa naravno. Zato so moji sestavki vsi nekoliko pikeči, ostrost ali kakor nježna gospoda pravi, „surovost“, pa s šalivnimi stavki krotujem, ker srce ni tako hudobno kot ostri stavki pričajo, ki izvirajo iz čiste ljubezni za tvoj blagor in srečo časno in večno. Tudi se nočem bahati s tem, Bog obvaruj! Al ker sem precej grbastega sveta obhodil, ljudstva raznega precej spoznal, menim, da pravo storim, ako delansko, praktično ljudem svoja prepričanja pred oči stavljam.

Vedi še to. Moj vinograd hodijo skrbni vinorejci od daleč gledat. — Kar se pa trgatve dotiče, nisem sam, ampak po 18 do 20 trgačev imam na dan. O stiskovanju, prešanju je spet po 5 do 6 ljudi: 3 stiskavničarji, en moštinar in ena do dve moštnarici, ki vsi oči imajo, in toraj vidijo, koliko polnjakov naližejo. Mošt pa naravnost doli iz stiskavnice skozi žleb v kad v kleti ali pivnici postavljeno teče. O prodaji vina je pa moj ogleda, moja vinarja in vsi, ki vidijo vino odpeljevati. Iz vsega tega je tedaj očevidno, da čarovati, coprati ne znam, le slabo moliti, trpeti, umno delati in kakor je Božja volja pričakujem blagoslova od zgoraj meni v hasek a tebi v posnem, zato ti toliko priobčujem. Pregovor: propria laus foetet: lastna hvala smrdi, po takem mene ne zadene, ker je resnica dokazana. Komur pa ni prav, naj me temeljito in neovržljivo zavrne in podučí; še hvaležen mu bom.

(Dalje prihodnjič.)

Bčelarstvo.

„Majhna je bčela med letječimi živalmi, pa njen sad ima prednost med sladčicami. Sir. 11. 3.“

Moje bčelarstvo. Akoravno na visoki gori, kder radi pihlajo neprijazni vetrovi, so bčelice moje v lanski jeseni semkaj prenešene skoz zimo čvrste ostale in se že v velikem travnu rojile ali mladile, kakor tukej govore. Imajo tukaj prav dobro pašo na cveticah in grmovju, na cvetečem sadnjem drevju, na domačih lipah in visokih kostanjih, na hojah in na travnikih. Dobil sem šest mladih rojev, in tri odroje ali roje prisiljenice ktere sem sam napravil, dva iz dzierzonskih panjev in enega iz slamnatega koša. Imam različne panje. Slamnate in lesene pregibljuje ali dzierzonske. Naj ročniši so dzierzonski pregibljivi panji, kder se zamore satovje (pogače) na deskicah viseče z bčelicami vred pregledati, prenašati in tako bčelicam pomagati, odroje delati, roje ponoviti ali strd jim odjemati, brez da bi se ktera bčelica vmorila.

Tudi pri slamnatih koših (panjih) ni treba bčelice vnoriti, kakor je grozno to ravnanje pri mnogih dozdaj vladalo, ako ima koš zvrhoma do 3 palce veliko luknjico, na

ktero se naklada ali drugi košek naloži in kterege bčelice v dobri paši sosebno v jeseni o cvetju ajde (paganke) s samoj strdjo napolnijo, ktera se v pozno jesen ali proti zimi odvzame in porabi.

Ložeje pa kakor to ravnanje s pregibljivimi panji in odroji popisati, se da očitno razkladati in pokazati. K temu sem iz srca pripravljen.

Pri sv. Križu 27. junija.

Fr. V.

Še za bčelarje nekaj. Ktero zelenje se ne sme poleg ulnjaka sejati ali saditi. Poleg ulnjaka se ne sme sejati ali saditi čebul (Cuk) česnik (bčele namreč jih duha nemorejo volati) in ravno tako ne zelja, koleraba in salate kajti, če bčele z voskom zlo obtežene na te zelenje sedejo, one so tako slabe in trudne pri nasprotnem vetru da si ne morejo več tako pomoči, da bi spet vzletele. Ako poleg ulnjaka stoječe zelje preiščeš, boš v njem našel mrtve bčele, salata njim vendar ne škodi toliko kot selje. (Ver. Fr. Bl.)

Domače stvari.

Hmelinje (hmelna vrv) se tudi lahko prede. To še dojde celo ni bilo znano. V Belgiji se je činila prva skušnja. Kedar se je hmel pobral, se je hmelinje v koščeke razrezalo (2 — 4 čevlje dolge) te so se v male snopiče zvezali in v vodo položili kot konoplje; kesnej se ž njim ravno tako dela, kot s konopljami t. j. se mora dobro posušiti, otrei, omikati in presti. Tako pripravljena hmelinjina preja, da sicer debelo ali vendar prav rabljivo platno. (Prakt. Landw.)

Kako se dobro in dolgo ohrani luk, por (šarlot) Kedar tako imenovan luk, por iz zemlje vzemeš ga moraš dobro oprati, na zračno, senčno mesto razdevati, večkrat obrniti in po tem na rešetu v toplo peč djati; čez dan večkrat zmešati in tako dolgo sušiti, dokler se ves tako dobro posuši, da se nimaš več bati, da bi ti zgnil. V sodu na suhem mestu hranjen, ostane celo čvrst nad jedno leto. (prakt. Landw.)

Kaj je storiti da se ne pokvari volhko seno? Seno, ktero se ni dosti suho spravilo, se mora osoliti, da se ne pokvari. Na 4 - 5 centov sena se izhaja z jednim funtom rdeče soli. J. Ž.

Žive meje glogove. — Glog ali belo trnje (Weisdorn) je naj bolji za žive meje; napravijo pa se take meje tudi lahko zato, ker se gloga na solnčnatem, trdem, svetu povsod dosti nahaja. Ker pa nekteri gospodarje še ne spoznajo, da plotovi iz lat so strašni snedeži lesa, zato je treba jih siliti, da delajo žive plotove. Tako na Tirolskem c. k. logar pl. Ganahl pri izkazovanju lesa in drv iz občinskega gozda le takim lesa in drv dovoljuje, ki vsako leto na svojem posestvu jeden ali dva sežnja glogove žive meje napravijo. („Novice.“)

Kinezi so skrbni gospodarje! Na Kineskem nimajo veliko živine, da bi mogli dobro gnojiti svoje polje ž živinskim gnojem. Njih gnoj so tedaj lanene preše, zmlete kosti in rogovi, saje, pepel, človeški lasje in nohti, posebno pa človeško blato. Kadar Kinez ali Japanež povabi prijatelja ali znanca v gosti, ga pred odhodom prosi, naj prej ne zapusti hiše, dokler ni od tega, kar je povžil nekoliko pustil pri hiši — za vrt ali polje.

Slovenski župan.

(Dalje.)

Srenjski stroški se plačujejo z srenjskimi dohodki. Če ima pa srenja za kake stroške posebno premoženje (posebni fond) odmenjen, se mora najpred to premoženje rabiti in le tedaj če se s tem premoženjem ne izhaja več, le tedaj se rabijo v ta namen srenjski dohodki. (§ 68.)

Če so pa stroški, katerih župan z navadnimi dohodki ne more poplačati, sme odbor posebno srenjsko priklado sklenoti. Take priklade so:

1. Priklade k neposrednemu (directe) in k užitnemu davku (Verzehrungssteuer.)

2. Priklade in plačila, ki ne spadajo k davku;

3. Priklada je tretjič tudi, če morajo srenjski udje opravljati dela za srenjo, na primer voziti, živino dajati za dela, ktera izvršuje srenja in soseska. (73.)

Navadno se razdeljuje priklada k neposrednemu davku na